

DSÖ Avrupa Bölgesi COVID-19 Salgını Sırasında Rutin Bağışıklama Hizmetleri Rehberi*

Giriş

SARS-CoV-2'nin yayılmasını azaltmak ve salgının sağlık sistemleri üzerindeki etkisini hafifletmek üzere önlemler alınmalı; bu önlemler planlanırken, bağışıklama hizmetlerinin kesintiye uğraması sonucunda aşı ile önlenebilir hastalıklara bağlı artmış morbidite ve mortalite riskinin asgari düzeye indirilmesine özen gösterilmelidir. Kısa bir süre bile olsa bağışıklama hizmetlerinde herhangi bir aksama, duyarlı birey havuzunun birikmesine ve daha fazla oranda aşı ile önlenebilir hastalıkla ilgili salgınlara neden olabilir. Bu tür salgınlar COVID-19 salgınına verilen tepki ile hali hazırda zorlanan sağlık sistemlerinde aşı ile önlenebilir hastalık ilişkili ölümlere ve artan bir yüke neden olabilir.

Karar Vermede Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Bağışıklama hizmetleri, sağlık hizmetlerinin önemli bir bileşenidir. Bu nedenle, COVID-19 önlemlerinin izin verdiği müddetçe rutin aşılama hizmetleri sürdürülmelidir. Bağışıklama hizmetleri işleyişine ilişkin kararlar, aşı ile önlenebilir hastalık epidemiyolojisinin ayrıntılı değerlendirmesi, COVID-19'un bulaş senaryosu ve sağlık ve bağışıklama sistemi kaynaklarına dayanarak alınmalıdır.

Mevcut COVID-19 durumu ve sağlık sistemi kapasiteleri DSÖ Avrupa Bölgesi'nde büyük farklılıklar göstermektedir ve bu durum hızla değişmektedir. Yüksek düzeyde rutin aşılama kapsayıcılığını sürdürme yaklaşımları da ülkeler arasında farklılık gösterecektir.

Yüksek oranda toplum bağışıklığını sürdürmek için Sağlık Bakanlığı tarafından mümkün olan tüm çaba gösterilmelidir.

Rutin bağışıklama hizmeti sağlayıcılarının COVID-19 ile mücadeleye yönlendirilmesi durumunda, bağışıklama programını desteklemek için bir alanda faaliyet gösteren ilgili sivil toplum kuruluşları (STK'lar) harekete geçirilmelidir. Rutin aşılama hizmetlerinin bir kısmının mevcut bağlamda bozulabileceği düşünüldüğünde, bağışıklama hizmeti sağlayıcıları, aşı dozlarını kaçırmış çocukları inceleyip aşılanmamışların listelerini çıkarmaya başlamalı ve özel olarak yakalama (catch-up) bağışıklama kampanyası için bir eylem planı geliştirmelidir.

COVID-19 salgını sırasında aşılama seçenekleri ve aşağıdakilerin rehber eşliğinde ayrıntılı değerlendirilmesi şu şekildedir:

1. Genel toplum ve belirli korunmasız gruplar arasındaki aşı ile önlenebilir hastalıkların epidemiyolojik riskleri;
2. COVID-19'un epidemiyolojik durumu ve mevcut tabloyu hafifletici önlemler;
3. Sağlık sistemi ve bağışıklama hizmetlerinin özellikleri ve kısıtlılıkları;
4. Aşı ve lojistik özellikleri.

Seçeneklerin etkisi ve uygunluğu periyodik olarak izlenmeli ve mevcut COVID-19 durumu değiştikçe yeniden değerlendirilmelidir.

1. Aşı ile Önlenebilir Hastalıkların Toplum ve Spesifik Gruplar Arasındaki Epidemiyolojik Riskleri

Aşı ile Önlenebilir Hastalıkların Artması için Potansiyel Riskler Nelerdir?

Aşı ile önlenebilir hastalıkların toplum bağışıklık düzeyleri ile birlikte devam eden kızamık salgını özellikleri dahil olmak üzere sürveyans verilerini değerlendirin. Salgın yapma eğilimli aşı ile önlenebilir hastalıklara ve kızamık eliminasyonu veya polio eradikasyonuna özel önem verilmelidir.

2. COVID-19'un Epidemiyolojik Durumu ve Mevcut Tabloyu Hafifletecek Önlemler

Bölgemizde COVID-19'un Bulaş Senaryosu Nedir?

Sorumlu olduğunuz bölgedeki COVID-19 durumunu; vaka yok, sporadik vakalar, vaka kümeleri veya toplumsal bulaş şeklinde değerlendirin. COVID-19'un sağlık sistemi üzerindeki etkisini azaltmak için kaynakları yönlendirme ihtiyacı, aşılama hizmetlerinde herhangi bir değişiklikten kaynaklanan aşı ile önlenabilir hastalık nedeni artan morbidite ve mortalite riskine ve bunun sağlık sistemi üzerindeki yüküne karşı tartılmalıdır.

3. Sağlık Sistemi ve Bağışıklama Hizmet Sunumu Özellikleri ve Kısıtlamaları

Sağlık Sistemi ve Bağışıklama Hizmetlerinizin Özellikleri Nelerdir?

COVID-19'u yönetmek ve bağışıklama programı personelinin salgının yönetilmesine katkıda bulunmaya yönlendirmek için ülkenizdeki bulaş senaryolarına ve yasal duruma göre değerlendirme yapın.

4. Aşı ve Lojistik Özellikleri

Rutin Aşılar Yeterli Miktarlarda Mevcut mu?

Rutin aşılamanın mevcudiyeti, aşı lojistiğinin değerlendirilmesi ve aşı temin edilebilme yeteneği mevcut bağlamda ulusal aşılama ve lojistik yönetim rehberleri çerçevesinde değerlendirilmelidir. Aşı ve lojistik tedariki değerlendirilirken dikkat edilmesi gerekenler; ulusal aşılama programındaki aşı için planlanan tüm dozların mevcut bağlamda tamamlanıp tamamlanamayacağı veya hedef kitlenin gerekli olan alanla birlikte bir "durdur-başla" politikasının kabul edilmesi gerekip gerekmediği, hedef popülasyonun daha uzun bir süre boyunca düzensiz aralıklarla aşılama talebini anlamaktır.

Anahtar Noktalar

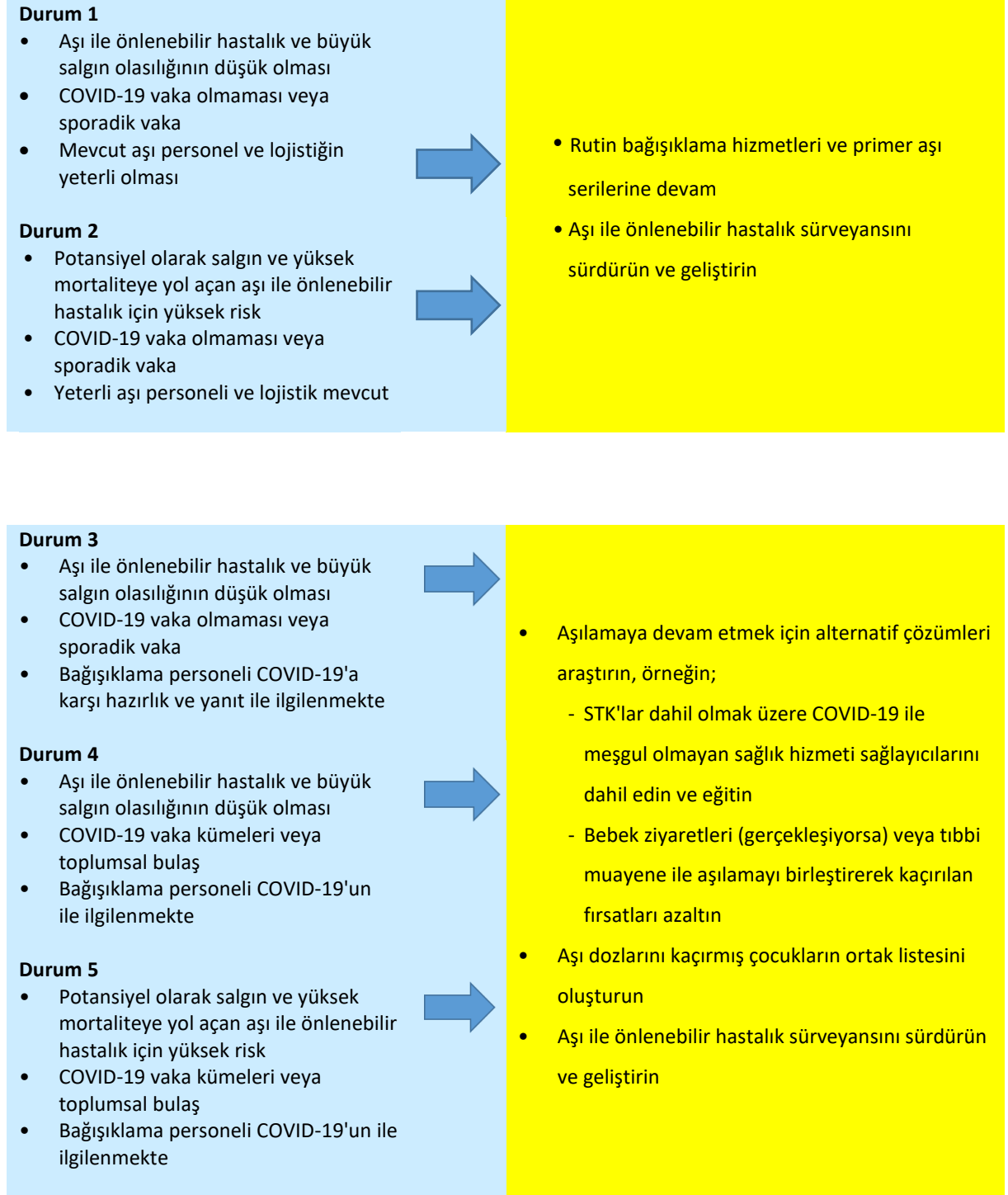
Toplumun bağışıklama ve sağlık sistemine olan güvenini korumak-sürdürmek kritik öneme sahiptir. Karar vericilerin bağışıklama hizmet sunumu seçeneklerinin uygunluğunu değerlendirmeleri için toplumda rutin aşılama talebini ve kabulünü anlamak kritik öneme sahiptir. COVID-19 salgını sırasında dahi Ulusal aşı programı çerçevesince toplumu bağışık kılmamanın faydaları düşünüldüğünde, toplumun aşılama isteğini ve aşılamanın önündeki olası engeller de dahil olmak üzere aşılama her hangi bir azalmaya dair değerlendirmeleri izlemek çok önemlidir.

COVID-19 salgını sırasında aşılama programları için yol gösterici ilkeler

- Aşılama sırasında COVID-19 enfeksiyon önleme tedbirleri hakkındaki mevcut yönergeleri izleyin. Aşılama sırasında COVID-19'un bulaşma riskini sınırlamada ilgili programsal değerlendirmeler Ek 1'de verilmiştir.
- Özellikle kızamık-kızamıkçık veya polio ve diğer kombinasyon aşılımları için primer aşı serilerine öncelik verin
- COVID-19 durumu düzeline kadar toplu aşılama kampanyalarından kaçının.
- Doğum hastanelerinde yeni doğanları (ulusal aşı programına göre) aşılayın.
- Hassas nüfus grupları için pnömokok ve mevsimsel grip aşılımlarına öncelik verin.
- Ulusal aşılama programına yeni aşılamanın eklenmesini erteleyin.
- COVID-19 salgını sırasında öncelikli sağlık hizmetlerinden biri olarak bağışıklamanın dahil edilmesinin gerekçesi ve aşı ile önlenabilir hastalıklardan kaynaklanan riskler ve aşılamanın yararları hakkında toplum ve sağlık profesyonelleriyle açıkça iletişim kurun.

Karar Verme Algoritması

Her ülkedeki epidemiyolojik bağlamsal özellikler benzersiz olup tüm durumlar için uygun bir strateji belirlemek imkansızdır. Aşağıdaki algoritma, ulusal otoritelerin aşı hizmetlerinin devamlılığı ile ilgili kararlar almasına yardımcı olabilir.

EK-1

COVID-19 salgını sırasında bağışıklamanın yürütülmesinde programsal değerlendirmeler ve aşılama seansları sırasında COVID-19 bulaşma riskini sınırlama

Aşılama hizmetlerinin sağlanması, sağlık kuruluşlarında enfeksiyon önleme ve kontrolü ile ilgili ulusal yönergelerle uyumlu hale getirilmelidir ve aşağıdakileri içermelidir:

a. COVID-19'a maruz kalmayı en aza indirme

- Aşılama hizmetleri hakkında iletişim kurmak için mevcut iletişim teknolojisini kullanmak, seanslar için randevu ayarlamak ve aşılama sonrası yan etkilerin raporlanması
- Aşı ziyaretlerini sağlam bebek izlemleri ile birleştirmek ve bu tür ziyaretler sırasında tıbbi muayene ve aşılama hizmetlerini birleştirerek kullanılan alan sayısını azaltmak

b. İdari önlemler

- Bağışıklama sırasında SARS-CoV-2 enfeksiyonunu önlemek için çekirdek ve yedek personeli eğitin
- Enfeksiyon riskini en aza indirirken, bağışıklamaya erişimi eşit olarak iyileştirmek için mümkün olduğunda mobil aşılama veya sosyal yardımları göz önünde bulundurun.
- COVID-19 hastalarıyla temas öyküsü olan sağlık çalışanlarının maruz kalma riski değerlendirmesini yapın.
 - Sağlıklı kişilerin ziyaretleri ile bağışıklama hizmetlerini önceden planlayarak bekleme odalarında kalabalıklaşmaktan kaçınin
 - Bağışıklama hizmetlerine katılan sağlık hizmet sunucularını solunum hijyeninin kullanımı ve sosyal mesafenin (diğerlerinden en az 1 metre) önemi dahil olmak üzere COVID-19 önlemleri konusunda bilgilendirin

c. Çevre ve mühendislik önlemleri

- Aşılama tercihen özel aşılama kliniklerinde veya ayrı bir odada yapın.
- Havalandırılmış alanlar tahsis edin ve bakıcılar ile aşılama bekleyen çocuklar için sosyal mesafenin uygunluğunu sağlayın

d. Standart önlemler

- El hijyeni, kişisel koruyucu ekipman kullanımı, iğne batması veya kesicilerle yaralanma, atık yönetimi, ekipmanın temizliği, dezenfeksiyonu ve çevre ile ilgili prosedürlerin Sağlık Bakanlığı rehberlerine ve COVID-19 durumuna göre uyarlanmasını sağlayın
- Sağlık profesyonelleri tüm uygun ve güncel olarak önerilen aşılama ile aşılmalıdır.

e. Aşı talebi ve arzı

- Nüfusun ve malların kısıtlı hareketi, bağışıklama programının değiştirilmesi, değişken aşı talebi ve artan israf oranları aşı talebini ve arzını etkileyebilir.
- Mevcut soğuk zincir ekipman kapasitesi dikkate alınarak tedarik sıklığı ve güvenlik stoğu seviyeleri düzenli olarak güncellenmelidir.

f. Aşı sonrası istenmeyen etkiler (ASİE)

- Devam eden SARS-CoV-2 yayılımı ile eşzamanlı ASİE riskini öngörün. Uygulandıktan sonra tüm aşılama gözlem altında tutulmalıdır. Bağışıklama açısından toplumsal güveni inşa etmek adına ciddi ASİE'lerin raporlanması, araştırılması, nedensellik değerlendirmesinin yapılması ve nedenlerinin iletilmesi için işlevsel stratejiler geliştirilmelidir.

* **Çeviri:** Guidance on routine immunization services during COVID-19 pandemic in the WHO European Region http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0004/433813/Guidance-routine-immunization-services-COVID-19-pandemic.pdf?ua=1 Erişim Tarihi:18.04.2020

Çevirenler: Arş.Gör.Dr.Didem Han Yekdeş, Uzm.Dr.Ceren Arkant, Prof.Dr.Muzaffer Eskiocak